

Salvador Moragas i Botey

1911-1992

Salvador Moragas. Casal Benèfic Premianenc 1990 (fotografia Joan Gómez)

Ajuntament de
Premià de Mar

CL 92 (Mor) Bro

Xarxa de biblioteques Municipals

11000002321652

ÒMNIUM
LLENGUA CULTURA PAÍS

Secció Premià

Salvador Moragas i Botey 1911-1992.

Un referent de la catalanitat, la cultura i l'art a Premià de Mar.

La Secció Premià d'Òmnium Cultural ret un homenatge a aquest ciutadà exemplar, en el centenari del seu naixement.

En Salvador Moragas i Botey, fill de pare premianenc, va néixer a Barcelona el 1911. Als 25 anys va traslladar-se a Premià de Mar, on viurà tota la vida.

De molt jove es va interessar per la religió, la cultura, l'art, l'ensenyament i els temes socials. Va ser un autèntic activista cultural i patriòtic, esdevenint un home cabdal per a la cultura i la catalanitat de la nostra vila durant més de cinquanta anys. La seva tasca va ser d'especial rellevància durant els anys negres del franquisme.

Professionalment va ser administrador de l'empresa "Filatures del Ter".

Va incidir en els camps del periodisme, la poesia, la literatura, el teatre, la pintura i l'ensenyament de la llengua catalana. Tota la seva activitat va estar guiada per la vocació de servei.

Va fundar el diari mural "Claror", el Butlletí "Guia" del Patronat Catequístic i el "Diari parlat". També l'associació "Amics de la Llengua Catalana" i la "Fira del Llibre i del Disc". Va ser cofundador dels "Amics de l'Art Pessebrístic". Va col·laborar en la "Nit de l'Esport" de Premià de Mar.

Dins de la Parròquia de Sant Cristòfol, va participar activament en la "Junta de Reconstrucció del Temple", així com amb "Homes d'Acció Catòlica".

Després d'una llarga malaltia va morir al Casal de Premià el 31 d'agost del 1992, als 81 anys. Va ser enterrat al cementiri de Premià de Mar.

L'abril del 2010, l'Ajuntament de Premià de Mar va posar el seu nom a la sala d'actes de la biblioteca Municipal Martí Rosselló i Lloveras.

***Pere Brosa i Xalma
Octubre 2011***

Amics de la llengua catalana 1960-61 (sessió M. Rosa Niubo)

1a. Fira del llibre i del disc 01 de març de 1958 (fotografia B. Pey)

1911 -1936. recull familiar, vida a la Barceloneta, l'entorn socio-polític de la família Moragas

Per copsar una nissaga familiar cal cercar les seves arrels; per comprendre la vida d'en Salvador i del seu germà Joaquim cal situar la família, i dins la nostra recerca ens situem a la Barceloneta del segle XIX, on, per motius lligats a la feina de l'avi Salvador Moragas i Cisa (1847) situaren la seva llar, que en fou en part, el lloc on els germans Moragas iniciaren el seu periple vital.

L'avi era Pilot i com a tal participà a l'anomenada "Carrera de les Amèriques", en las naus en què trobem referències, exercí de primer o de segon pilot; la Corbeta "Galceran", el Bergantí-Goleta "Pedro Turull", la Barca-Corbeta "Isabel", el Bergantí "Almirante", el Bergantí "Tercer Barceló" i el vapor "José Baró", aquest penúltim propietat de la família Fontrodona.

La seva vinculació familiar amb Premià de Mar, el portà a comandar diverses naus vinculades econòmicament amb aquesta població. Casat amb Teresa Cisa i Roig tingueren dos fills, en Salvador i en Josep, aquest últim, pare dels germans Joaquim i Salvador.

L'anomenat "Pilot" era una persona benestant amb estudis superiors, que anaven des de les matemàtiques al dibuix, l'astronomia, el comerç i moltes altres matèries lligades a l'art de navegar del seu temps; això representa un entorn familiar, ric en cultura i amb una gran base de coneixements.

En Josep Moragas i Cisa (1886-1933) casat amb Na Pepita Botey, tingueren dos fills: en Salvador (1911-1992) i en Joaquim (1914-1988). Tots dos germans sempre varen estar units amb vincle afectiu, ideològic i professional; l'un depenia en moltes coses de l'altre i el nexa d'unió, una mare vídua i autoritària que tots dos consideraven que havien de protegir i tenir-ne cura. .

En Josep treballava en el despatx de filatures de la casa comercial "Vídua de Rifà i Botey" empresa lligada per llaços de família i la qual i amb el temps, en Salvador i en Joaquim formarien part del quadre administratiu.

Políticament i social col·laborà en la Delegació de la Lliga Catalanista de la Barceloneta, fou president del Patronat Obrer de Sant Miquel del Port i secretari del Casal Nacionalista de Catalunya. També trobem diverses referències i algun escrit seu a La Veu de Catalunya, Combat, La Publicitat, La Riba, El Butlletí del Centre Excursionista Minerva i fulls Parroquials de l'època.

Salvador Moragas i Cisa 1909. (pilot de navegació a vela)

Salvador Moragas i Cisa 1905. (port de Barcelona)

Teresa Cisa 1909

Josep Moragas i Cisa 1907, grup de familiars i amics de la Barceloneta

Grup de la Barceloneta, Pepita Botey, Josep Moragas i fills 1929

Josep Moragas i Cisa 1904

Josep Moragas i Pepita Botey 1910 (casament)

Josep Moragas i Cisa 1932

Pepita Botey

Salvador Moragas i Pepita Botey

Salvador Moragas 1913

Salvador i Joaquim Moragas 1917-1918

Salvador Moragas 1921

1936 –1938 Premià de Mar i la Guerra Civil

Salvador Moragas i Botey

A la mort del pare i en quedar vídua la Pepita Botey concretament, a l'inici de l'any 1936, la família va decidir el seu trasllat a Premià. Primer anaren a viure al Carrer de la Rectoria i més tard al Carrer de Sant Agustí; els Moragas feia anys que tenien arrels a Premià. En Salvador en el seu escrit "Confidències de la meua Vida" (1958) diu;

"Hi ha dos Premias, en la meua infantesa: el de Dalt i el de Mar. De molt petit una convalescència cançonera aconsellà de portar-me a casa dels oncles de Premià de Dalt; no devia tenir gaire més de quatre anys, i d'ençà d'aleshores vaig anar-hi cada estiu, fins a l'adolescència.

Premià de Mar era tota una altra cosa. D'allí n'era fill el meu pare, i quan el tren ens hi acostava, en ocasions solemnes, sigui d'alegria o de tristesa, el meu pare anava traient el cap per la finestreta fins que obirava el campanar; quin eixamplar-se el cor, aleshores! Era una altra mena de poble i un altra mena de gent; una cosa i altra veig diferent ara: un poble on anàvem per la Festa Major, per a l'enterrament d'un parent o per a un casament; un poble que passava fugaçment, durant unes hores tant sols, pels meus ulls admirats, voltat d'una aurèola semblant a la d'un país fabulós. Quelcom d'aquell temps, o potser molt, trobo encara avui en algunes cases premianenques."

El seu trasllat esdevingué en certa manera conflictiu ja que en esclatar la guerra hagueren de protegir el pis de la Barceloneta perquè el Comitè no permetia tenir dos habitatges.

"L'any 1936 decidírem de llogar una casa a Premià amb l'afany de donar a la nostra mare un ambient més alegre i l'ocasió de sortir al carrer més sovint del que ho feia a Barcelona. Els preparatius no foren molt laboriosos, ja que el nostre propòsit era de no fer un trasllat definitiu, sinó de prova.

La casa del carrer de la Rectoria on passàrem a residir provisionalment havia de convertir-se en la nostra estada definitiva, degut a un conjunt de circumstàncies en la vida pública"

L'esclat de la Guerra Civil fou la major circumstància i el fet que en Salvador no anés al front una altra "vaig tractar primerament de provocar un veredict de inutilitat o d'apte per serveis auxiliars, basant-me en la meua miopia,(...) la situació tenia una sortida cada vegada més difícil,(...) cada vegada que anava a treballar a Barcelona tenia la temença de no poder tornar; procurava mantenir un posat natural i en llocs públics mantenia un aire decidit (...). Vaig decidir quedar-me a Premià, ocult, simulant una marxa al front (...). Llegia molt breument i em passaven les hores d'una manera ràpida, faltant-me encara temps; la dosificació del treball, el descans i la pregaria obraren el miracle."

En Salvador vivia com un monjo: "ora et labora": dibuixava, llegia, escrivia, resava..., una disciplina dura en certa manera fruit de la seva frustrada vocació religiosa i també tècnica d'arquitecte, fet que el va fer aprofundir en el teatre i l'escenografia; en aquells temps va traduir al català, de l'anglès, l'obra de William Shakesperare "El Marxant de Venècia".

El verd de l'esperança és en el mar
i el blau del cel.
Quan vindran les amples veles blanques
amb l'encís del demà?
Quan vindran
les fustes fràgils de les galeres
i l'espiguet del clarí deturará les ones
i tornarà d'or l'arena de la platja?
Quin ocell s'aturará en la nostra branca,
deslliurador de malvestats?
Qui collirà el fruit de l'arbre?
Qui prendrà amb les mans l'eterna llibertat?

maig 1937.

CERTIFICAT DE TREBALL

Nom i cognom del treballador Salvador Moragas
Natural d Barcelona Província o Comarca Barcelona
Adreça actual Salvador Roselló, 5. Edat 25 anys
Estat solter Sexe masculí Ofici o professió mercantil
Especialitat dependent Salari segons bases.
Filatures Col·lectivitzades Botey
Tuch, 44 Treballa continuament o no? si
Barcelona, 25 d juny del 1937
Signatura del responsable de l'empresa i segell d'aquesta.
Signatura o marques digitals de l'interessat, Salvador Moragas.

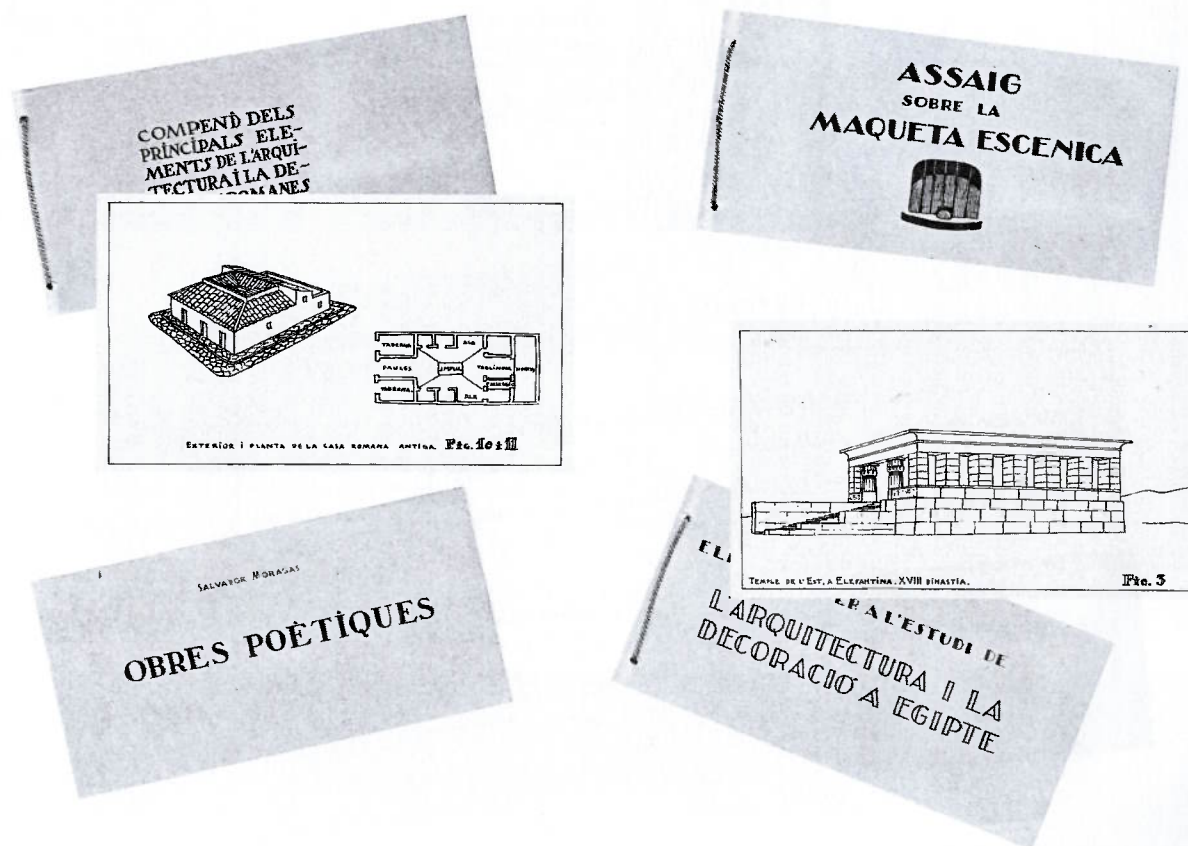
GENERALITAT DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE SEGURETAT INTERIOR
CONSELL MUNICIPAL DE PREMIÁ DE MAR

El ciutadà Salvador Moragas Botey
és autoritzat per a circular lliurement per Catalunya
menys zones frontereres i fronts de guerra. Valid
per dos mesos.
Premiá de Mar, el 10 de Març del 1937
El President del Consell Municipal,
Eduard Borrell

Carnets durant la Guerra Civil

Institució del Teatre, carnet de soci 028

Portades d'algunes de les seves obres

1939-1976. Vivències i supervivències.

Els germans Moragas han estat unes persones cultes i personalment organitzades: en Salvador escrivia puntualment el seu diari en el qual expressava idees i sentiments i en Joaquim va fer el mateix durant el seu període militar. (Notes d'un Mobilitzat de la lleva del 1935 (1936 1939 inèdit). Ells, amb les seves notes, esdevenen personatges clau per parlar de la guerra civil vista des de la perspectiva premianenca, des de, ... jo diria, una visió laica del poble, laica políticament sense deixar de tenir en compte que el laïcisme dels Moragas tenia una gran càrrega de catalanisme, de religió, de seny i de continguts o admiració per el moviments esportistes o de cultura del cos pròpia dels alemanys. Per la seva formació pertanyien al sector germanòfil, del que admiraven el progrés tècnic i l'ordre. En Salvador en el seu diari, en un principi es decanta per l'admiració pels alemanys i se'ls fa seus ideològicament. En un principi fidels a la república, davant les agressions a la religió i el trencament de l'ordre social aposten pel franquisme, aposta que trenquen en descobrir els abusos de poder, l'imperialisme espanyol, el rebuig i persecució del seu ideal catalanista i el fariseisme religiós que tot això comportava. En Salvador, dins la Falange en fou membre actiu, creia o es pensava que serviria per formar els joves (la seva obsessió). Denuncia l'alcalde davant del governador per les seves irregularitats econòmiques i després de guanyar el seu plet com aprenent de quixot tornà el carnet de Falange i es refugia en la vida religiosa i cultural de la població. Membre dels homes d'Acció Catòlica, de la Junta de reconstrucció del temple, professor de català, director de les revistes Claror i Guia, pintor de quadres a estones perdudes, estudiós del teatre i de la perspectiva teatral, traductor, escenògraf, poeta i tot un seguit i innumerable buirac d'idees i vivències, que el portaren a ser un referent dins la vida cultural i social premianenca. En Salvador i en Joaquim treballaven al despatx de les Indústries del Ter, (filatures) propietat d'un parent seu on arribaren a ser els apoderats.

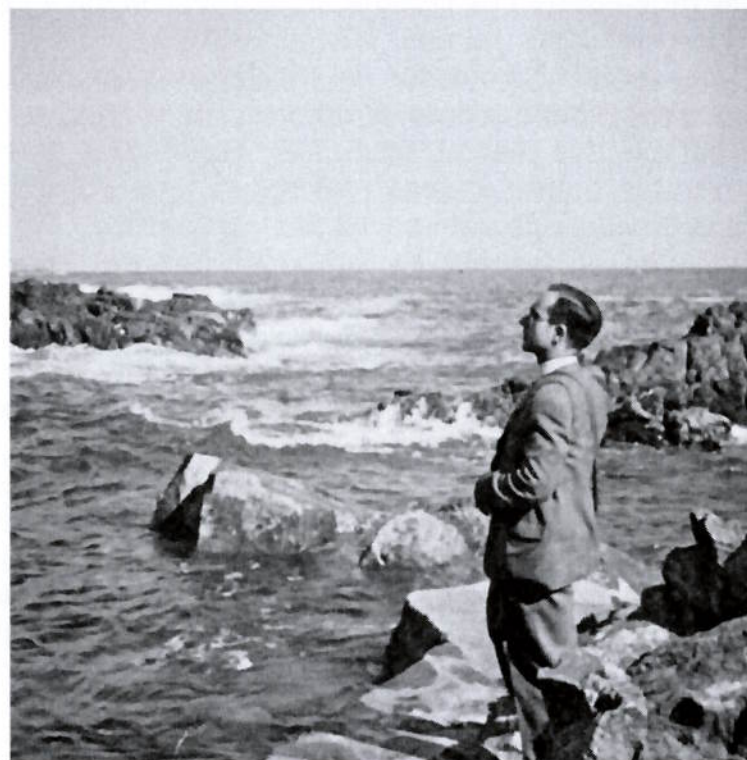
Els germans Moragas varen quedar atrapats (com molts d'altres) entre les seves creences i formació cristiana, el seu catalanisme familiar i el nacional catolicisme. La seva estructura moral va entrar en col·lisió amb les formes republicanes i també les franquistes. Intentaren sobreviure a les idees i en certa manera les salvaren tancant-se dins d'una via religiosocultural i una moral austera, edificada a la seva mida i per a ús personal, de vegades difícil d'entendre des d'una perspectiva allunyada dels fets viscuts en una guerra civil.

Les seves "notes" esdevenen pensaments interiors destinats als seus records íntims i familiars, les seves opinions no van destinades a ningú, són reflexions davant dels fets de cada dia, pensaments escrits

reflectits dins el mirall dels instants i moments viscuts. Pensaments que creiem comparables a d'altres pensaments que moltes persones anònimes tenien enfront les dificultats de viure o de sobreviure, davant d'un conflicte. Ells - ho expressen tot - sota la seva personal visió i formació i ens els han deixat escrits.

Altres premianencs, després de la guerra, han volgut oblidar, per por, per manca de memòria o rebuig de la memòria o simplement *perquè val més recordar les coses bones i oblidar les dolentes*. Els testimonis d'en Salvador i d'en Joaquim crec que son vitals per reconstruir uns moments de la història, allò que ara és moda d'anomenar, "memòria"

Com qualsevol persona en Salvador dins la seva vida pública, dins el seu periple cultural, religiós i social tingué encerts i desencerts, però cal dir que el seu paper dins la societat premianenca fou un procés amb desig de cultura i coneixement. La seva obra marcà empremta en més d'una generació. Defensors i detractors reberen, mitjançant els seus escrits o actuacions, estructures de pensament que els portaren més enllà de la política i de la religió. Assenta les bases d'un incipient catalanisme, dins les reduïdes llibertats del règim franquista, elements de justícia social, i una visió de l'església i dels seus pensadors, que dins l'integrisme catòlic en que estava immersa, poc a poc derivà cap el Concili Vaticà II i una obertura més generosa de la seva pròpia creença.

Salvador Moragas i Botey 1944. (Costa Brava)

M. Rosa Plans i Salvador Moragas

Salvador Moragas i M. Rosa Plans 1944. (Premià de Mar)

Salvador Moragas

Salvador Moraga i M. Rosa Plans

M. Rosa Plans i Salvador Moragas 1941. (casament)

Excursió a Cabrera 1950.

Excursió a Premià de Dalt 1951.

Masia de Can Plans 1947, Salvador Moragas, M. Rosa Plans, Sr. Plans i Teresa Estrada.

Masia de Can Plans 1947, Lluïsa Riera, Andreu Estrada, Teresa Estrada, M. Rosa Plans i Salvador Moragas.

Filatures del Ter S.A. , Joaquim i Salvador Moragas.

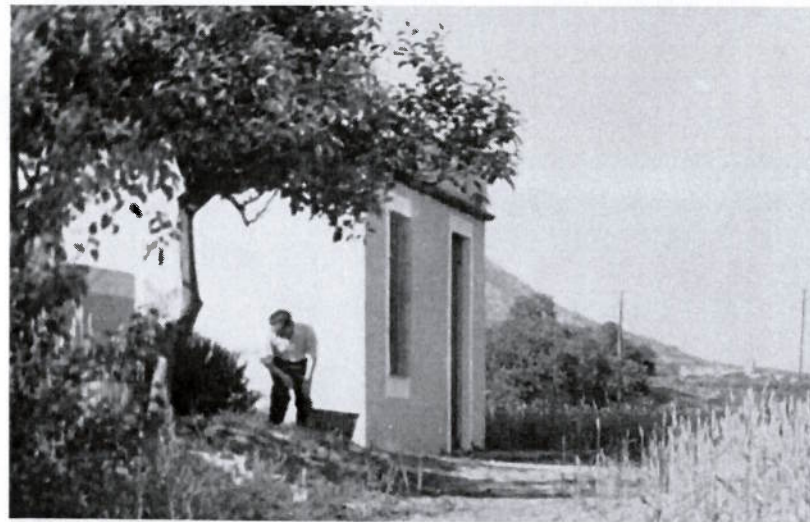

Can Plans 1955.

1977-1992.Última etapa.

D'aquesta època recordem en Salvador decebut per la suspensió del Butlletí Guia i de les seves activitats al Patronat. Interessat per altres camins de la cultura, conjuntament amb l'Àngel Rovira col·labora amb l'AECC. Fa treballs d'investigació històric-industrial de Premià i dins el Butlletí de l'entitat publica diversos articles sobre la historia dels carrers del poble, escriu un petit llibre "*Història Breu de Premià de Mar*" memòries. (Ed. Aixernador Argentona 1990.) No hem de oblidar les seves aportacions dins els Amics de la Llengua Catalana, la Fira del Llibre i del Disc i el Pessebrisme. Els anys no perdonen i la memòria esdevé un oblit. En Salvador passà els últims dies de la seva vida al Casal. El seu record resta dins dels que el varem conèixer i les seves obres formen part del llegat cultural de Premià de Mar.

Joan Gómez Vinardell
31 de Maig de 2011.

Vinya de la Figuerola de Premià de Dalt 1953, Salvador Moragas

Salvador Moragas i M. Rosa Plans 1954

M. Rosa Plans i Salvador Moragas

M. Rosa Plans i Salvador Moragas

M. Rosa Plans i Salvador Moragas

M. Rosa Plans i Salvador Moragas

Nit de Santa Llúcia 1966

Salvador Moragas, M. Rosa Plans, Maria Plubins i Pere Brosa.

1973, M. Rosa Plans, Joaquim Son i Salvador Moragas

Reconstrucció del temple

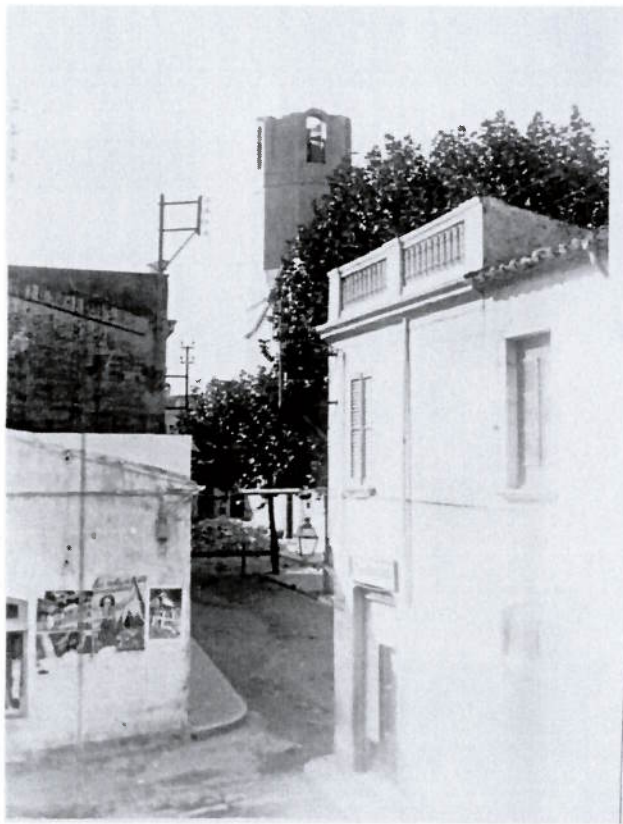
Església de Premià de Mar (fotografia anterior al 1936)

1937 (fotografia de Joaquim Moragas)

1935 (fotografia de J.M. Gusi)

1937 (fotografia de Pere Crespo)

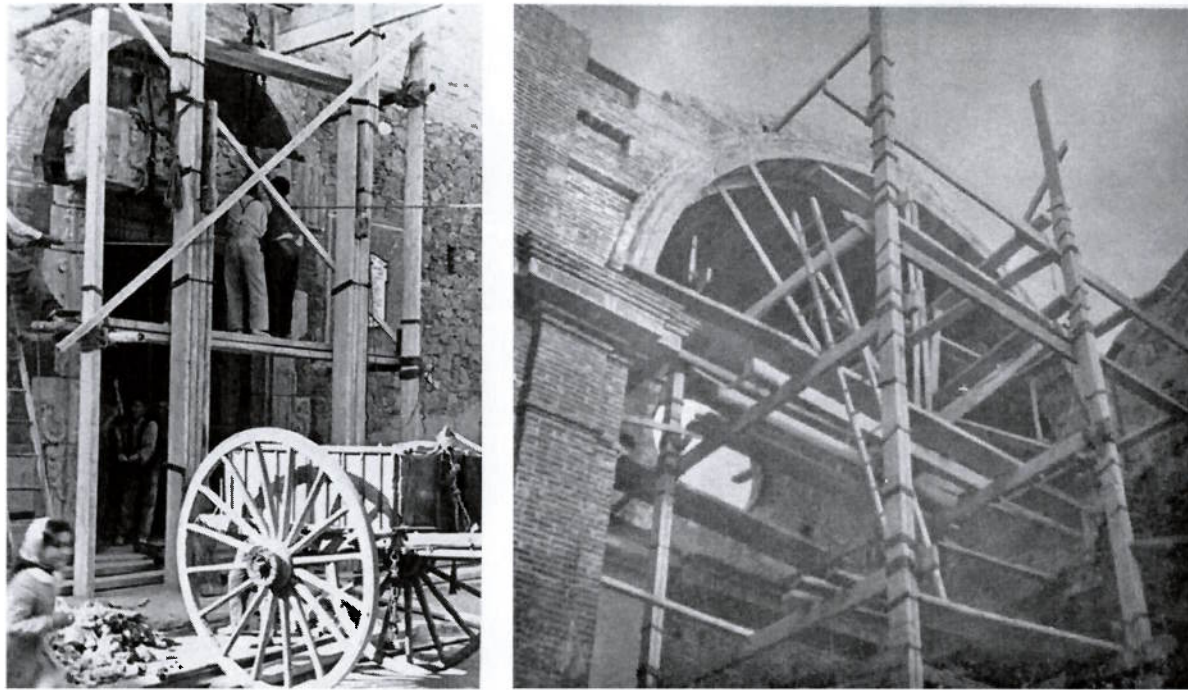
1953 Fusteria Godas, treball de construcció de la porta de l'església. (fotografia B. Pey)

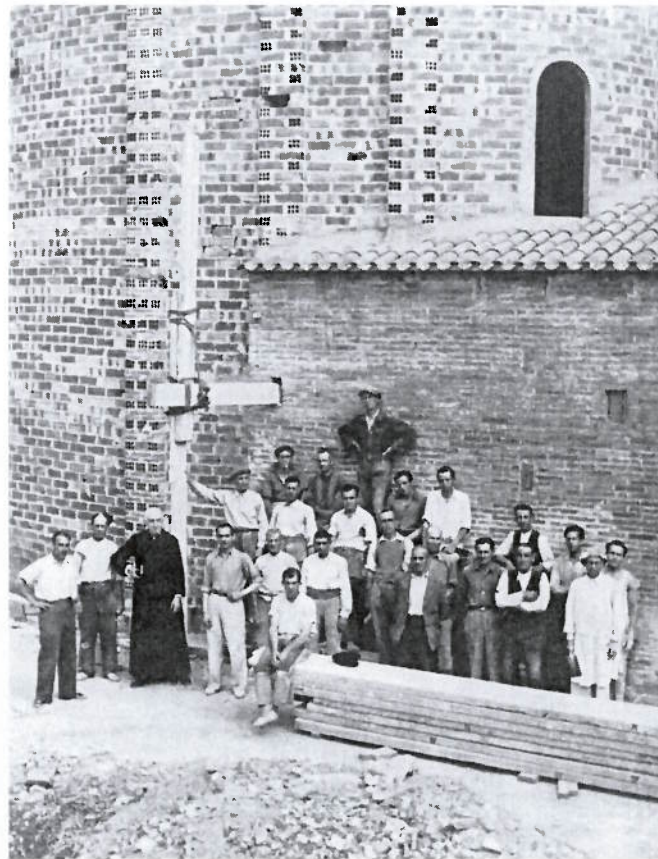
1948 Altar provisional. (fotografia J. Moragas)

1950 Altar Major. (fotografia J. Moragas)

1950 Reconstrucció de la portalada. (fotografia J. Moragas)

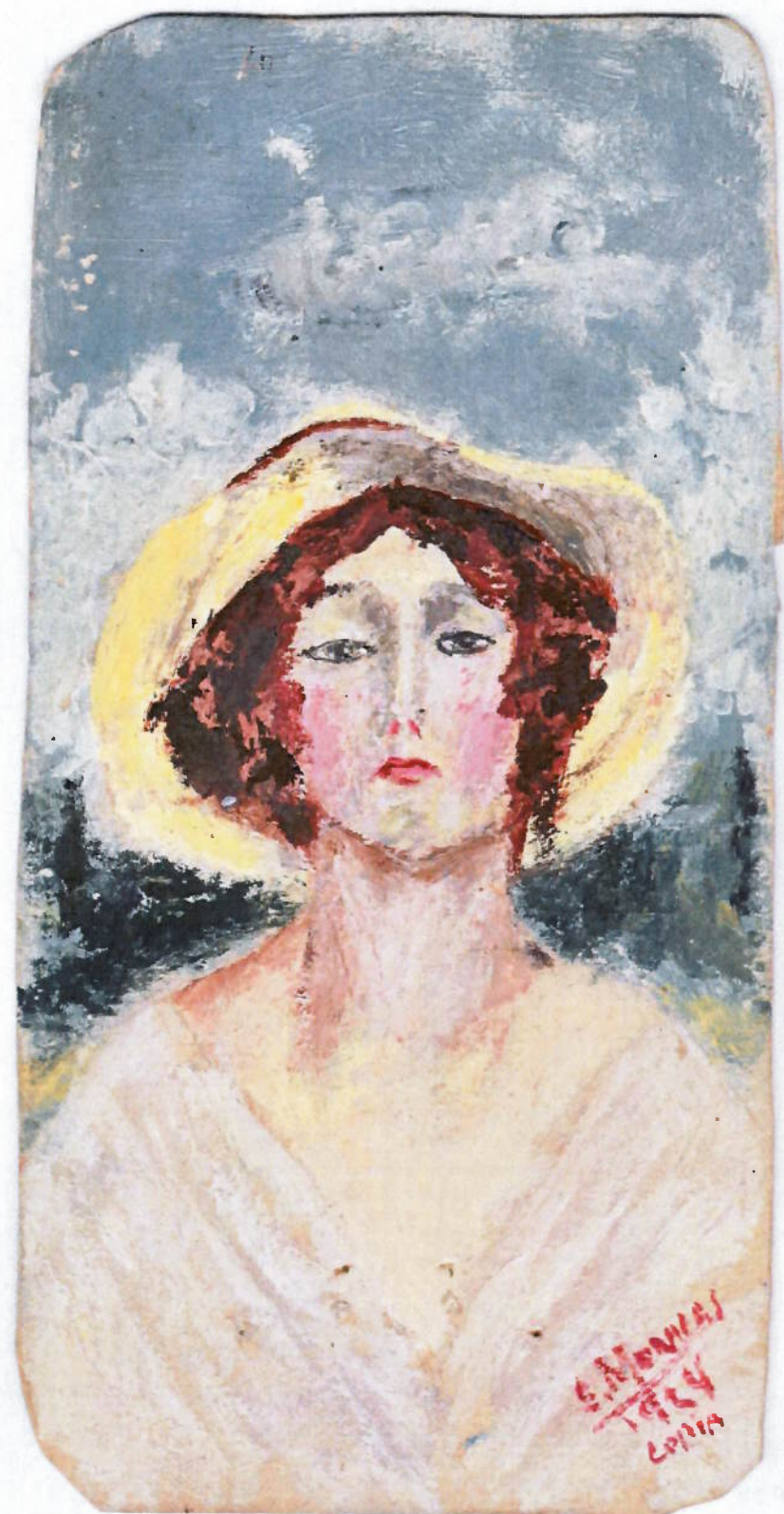

1947 Reconstrucció de l'església, mossèn Paradedà amb els paletes i contractistes. (fotografia J. Moragas)

Obra pictòrica

JOSEP MORAGAS I CISA

SENYORA

ACCESSIT

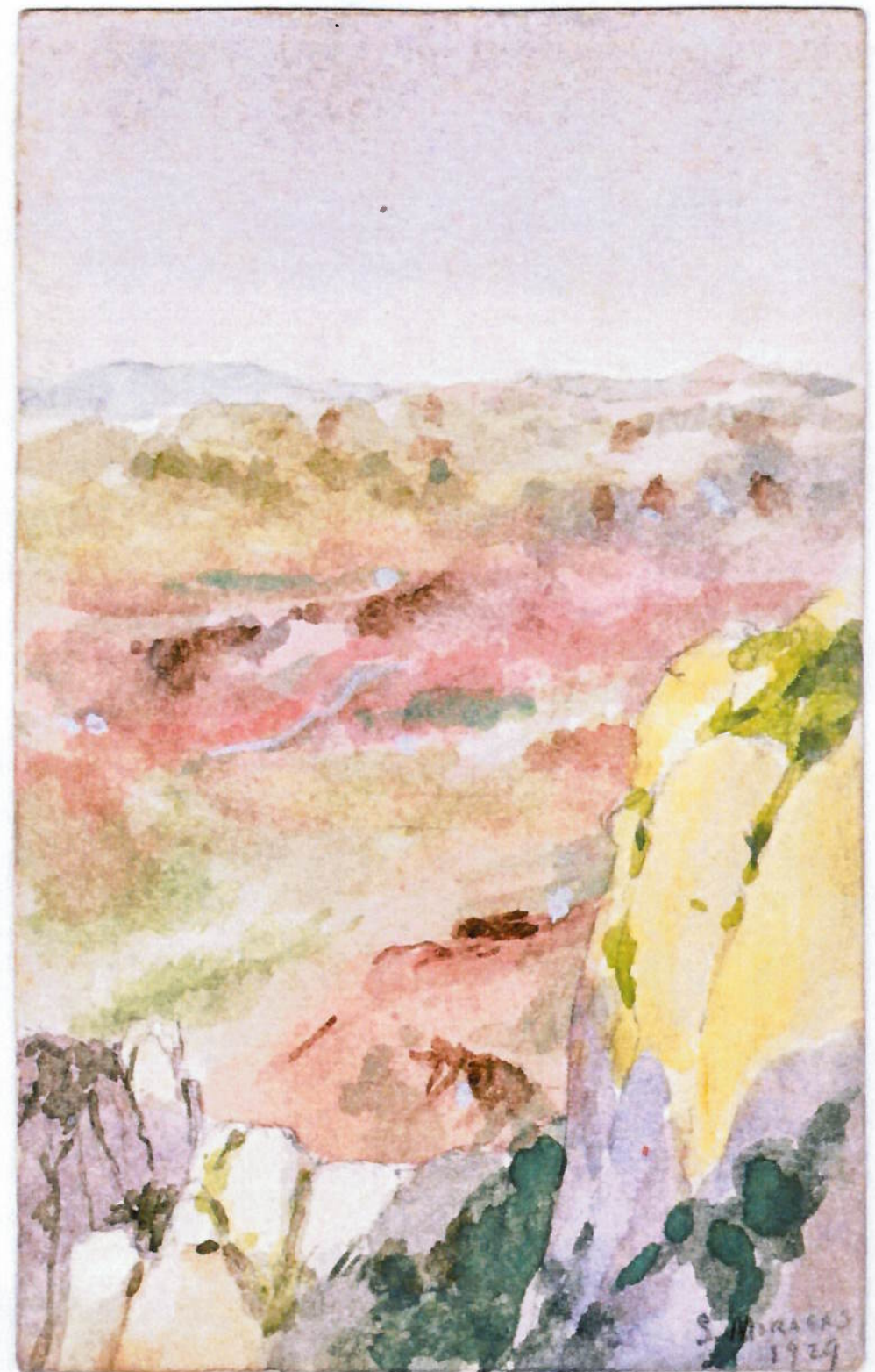
L. Moragas
1924

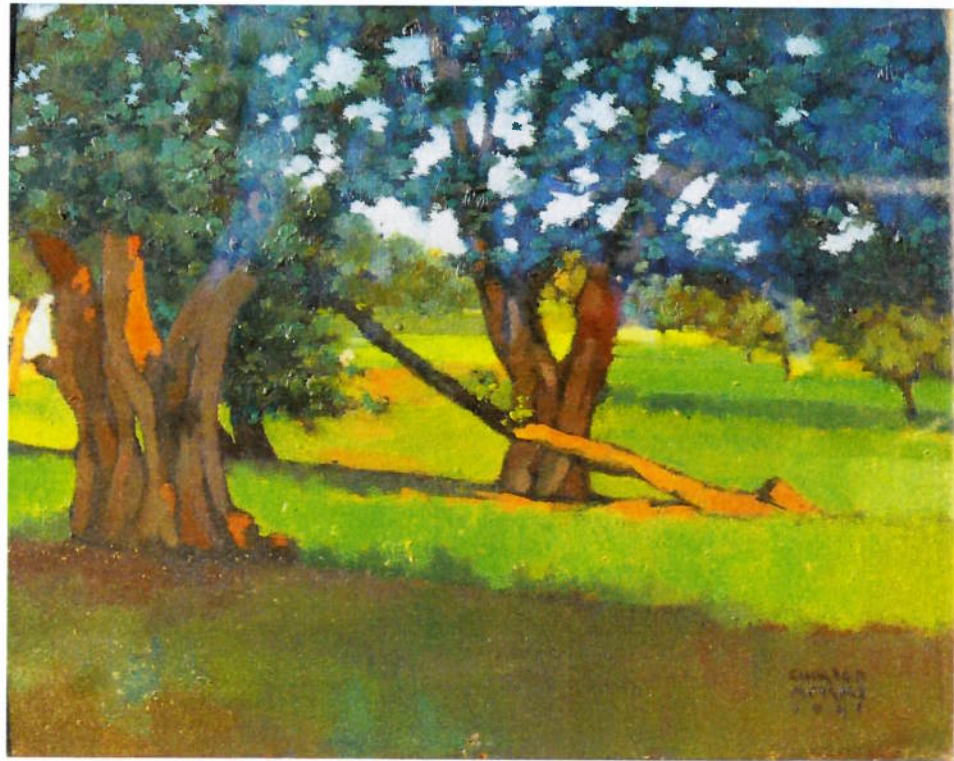
PARELLA

BODEGÓ - 1929

PAISATGE - 1929

PAISATGE - 1941

PAISATGE - 1941

POBLE

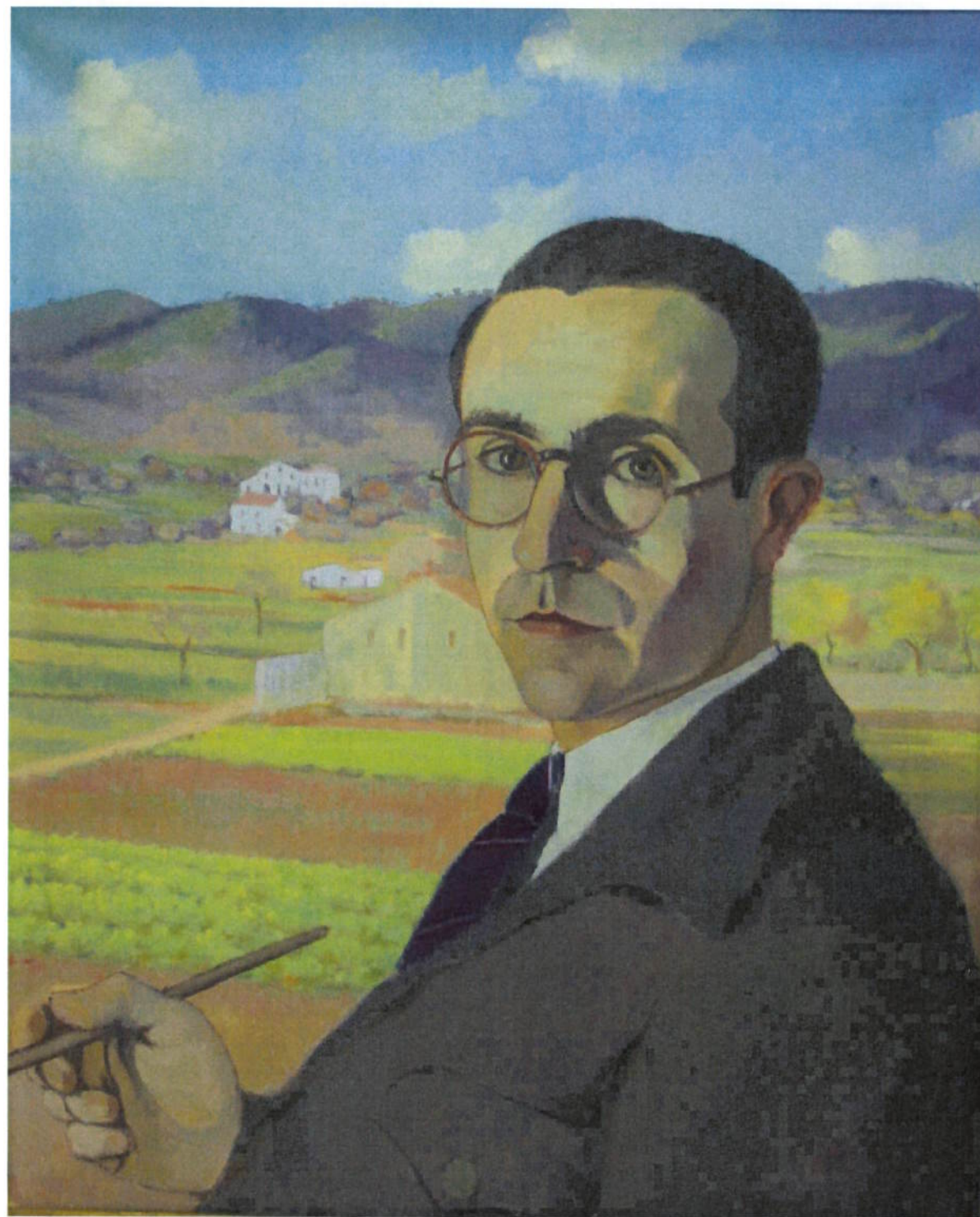
ESTAMPAT

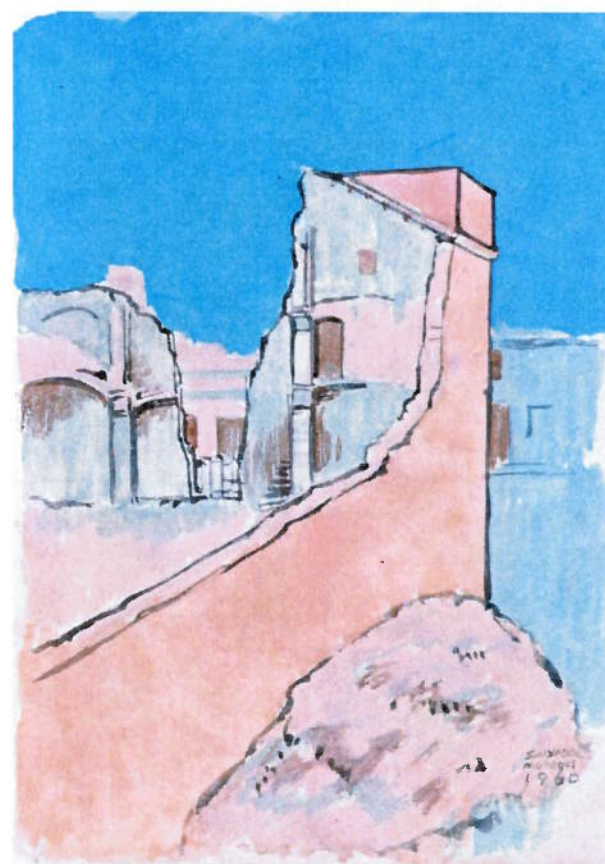
M. ROSA PLANS

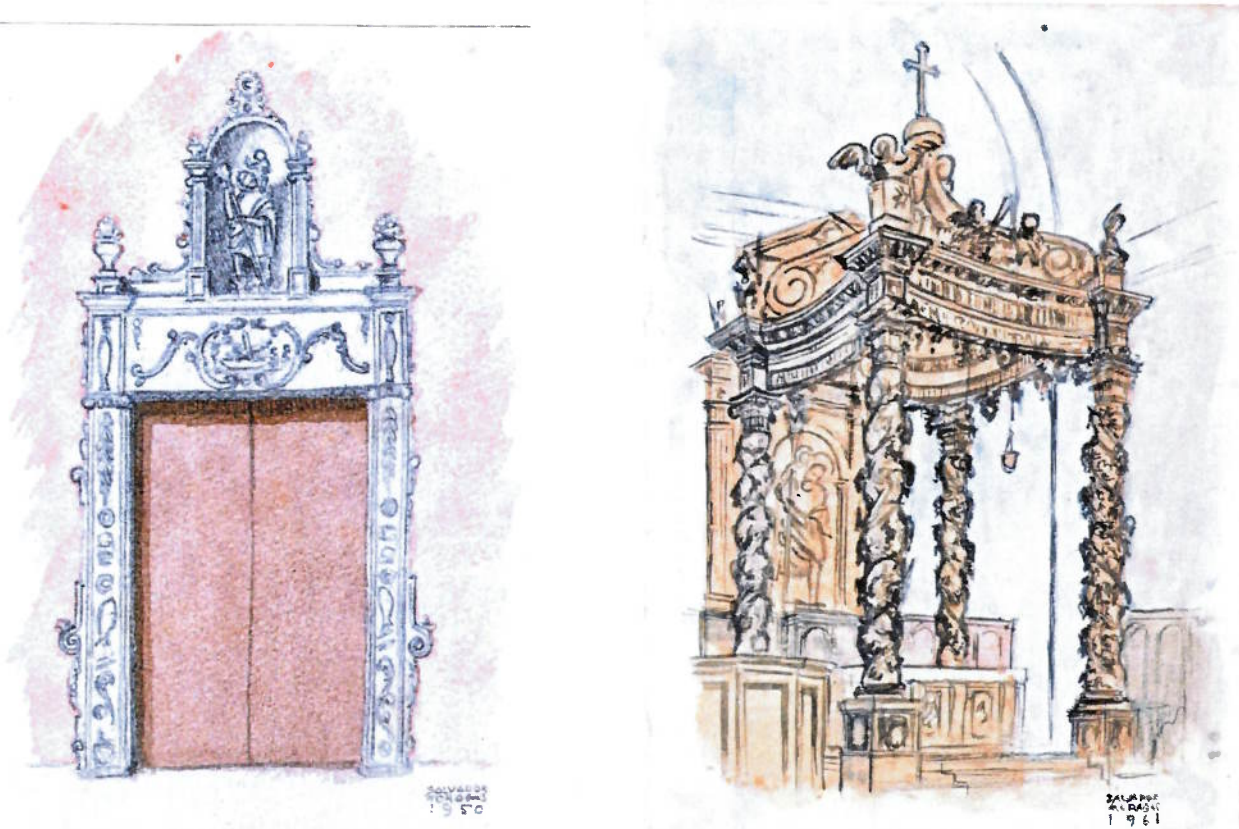
RAM DE FLORS

AUTORETRAT

ESGLÉSIA DE SANT CRISTÒFOL

ESGLÉSIA DE SANT CRISTÒFOL, PORTALADA I ALTARS

Salvador Moragas, poesia i convicció

En l'obra poètica de Salvador Moragas, podem percebre d'entrada, en els aplecs de poesia confeccionats per ell mateix, una assumpció plena de l'escola postmodernista, és a dir, d'una reacció espiritual i formal enfront al naturalisme, a voltes d'esqueixat, que es produí sovint en el nostre moviment romàntic, la Renaixença.

Res més lluny de la verbositat convencional, en la poesia de Moragas. En canvi, hi podem constatar la innovació vivent i imaginativa que s'anuncia amb solesme i sinceritat.

Salvador Moragas naixia el mateix any que moria Joan Maragall (1911) n'esdevindrà un seguidor del seu estil, del seu esperit que obeeix al sentiment de la paraula viva, concepte que no vol pas dir que la poesia i la prosa ragen com un doll espontani de la ment de l'escriptor.

Salvador Moragas es fa admirar perquè s'autoexigeix progressivament, de tal manera que en la seva extensa obra, *El Poema del Fill de l'Home*, hi aplica tot el saber que ha anat adquirint al llarg de la seva vida.

Moragas, ja de molt jovenet, escriu poesia. Li coneixem "Poverello" composta quan tenia 16 anys, tot i això, demostra un gruix de cultura considerable, de jove relacionat amb la mística franciscana tant en boga en els àmbits catòlics d'aquell temps, el nivell de cultura dels quals es prodigava àmpliament i, alhora, era admirable per la profusió de seguidors que aconseguia.

Allò, però, que és latent tant en les escrits poètics com en la prosa, és la valoració del coneixement. Moragas va ser un home inquiet i estudiós per la ciència i per les lletres. Fou un vocacionat per al coneixement i és a partir de les lectures i dels estudis que fa, en l'espai físic, però també intern, del seu escriptori, que estructura i elabora la seva obra.

En els seus escrits, del gènere que siguin, es beslluma un home de saber que posseeix un conjunt de coneixements que li proporcionen un pensament continu de records de cognició obtinguts, d'una manera ordenada i progressiva en el temps.

Per a Moragas la paraula és sagrada. "No voldria haver produït uns versos de filòleg, però sí que voldria haver-me apropat a la meua pròpia llengua amb un profund respecte" Tal com s'expressa, la paraula per a ell, és un fet misteriós de l'anar i venir de cada dia i que les necessitats diàries ens priven de conèixer. El seu missatge en aquest sentit seria: Hauríem de parlar molt menys i sols per un fort

anhel d'expressió, anhel d'expressió que transfereix la seva vida a la paraula, que dolla, que surt de dins amb la seva vibració mes intensa és la *paraula viva*..

I la idea del poeta brilla amb la llum de la forma amb què ve. I això és la llum de la paraula. La manera personal, la tria dels mots, per això trobem la veritable sinceritat poètica en Moragas. No fa retòrica, no s'esmerça en la composició en fred i sembla quan escriu, que es retingui i eviti el desig prematur d'escriure.

Quan he llegit i regirat la seva obra me l'he imaginat en el seu escriptori, recitant en veu alta el vers que acabava de concebre, mirant que la sinceritat prevalgués a la espontaneïtat.

En els temes que tracta aquest home excepcional quan fa versos, hi podem trobar l'esperit religiós, l'amor, la pedagogia, la intimitat, el seu poble, el paisatge són qüestions gairebé constants.

La intensitat que hi dedica, en la manera personal de veure i plasmar, hi ha una emoció general humana, que no evita introduir també temes de dolor, d'angoixa i de depressió que li aporten un to d'originalitat temàtica ja que el seu estil fidel a la línia postmodernista, així ho demana. Per a ell el dolor més que sentit és contemplació.

Per a ell, tanmateix, la fe és l'eix de la definitiva bondat.

L'única obra de poesia que li ha estat editada és *Poema del Fill de l'Home*.

Moragas escriu aquesta obra monumental amb una voluntat clara i esforçada de posar en vers la vida de N.S. Jesucrist i, en segon lloc de retre un homenatge a la llengua catalana, mostrant una fidelitat filològica sense clivella.

La història que s'hi desplega és la vida de Jesús de Natzaret. Pren la forma de poema èpic, tot i tenir moments d'un cert lirisme.

Cal remarcar en el Poema la singular circumstància amb què Moragas emprèn i munta el seu Poema. Ens ho diu ell mateix en el pròleg. I més endavant, diu encara: "*Els qui escrivim avui, ens hem de sotmetre sense cap recança a les limitacions del nostre llenguatge, i hem de cercar, a pesar d'elles, i dins d'elles totes les habilitats d'expressió que en semblin necessàries.*"

Moragas, en el *Poema del Fill de l'Home* esdevé un orfebre de la llengua, orfebre per la forma polida i esmerada, orfebre per la capacitat de donar vida a figures literàries de gran volada i orfebre,

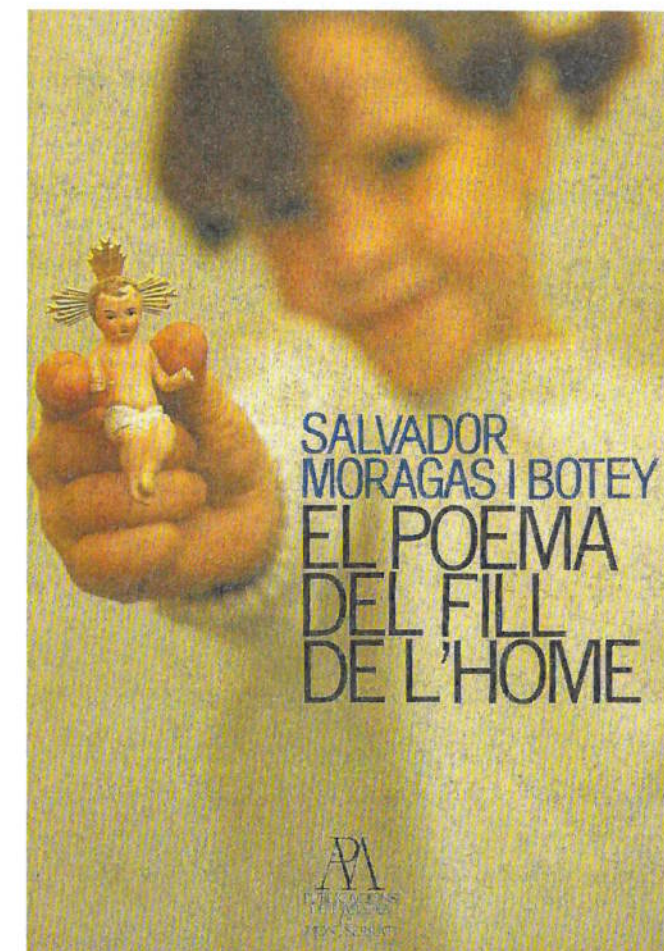
encara, per la riquesa del lèxic i ajustament de la paraula a cada idea i abandona la línia poètica que fins aleshores ha seguit i fa un pas agosarat escrivint en vers la fresca descripció conceptual.

I és que Moragas correspon a la seva vocació literària en aquesta obra amb la voluntat de fer una aportació al tresor de la llengua "*el gran heretatge que hem rebut del passat i testimoni de la nostra supervivència.*" ens dirà.

Tot el *Poema del Fill de l'Home* és el resultat d'una docta elaboració, d'un càlcul predeterminat en el qual exhibeix la voluptuositat verbal constituïda de valors fònic i d'imatgeria.

És propi del pobles dignes honorar els seus ciutadans que han fet realitat la premissa que diu: És noble i abellidor viure per a la pàtria.

Joaquim Arenas i Sampera.

Portada del llibre de la seva obra poètica més important.

Organitza l'Exposició: ÒMNIUM Secció Premià

Comissaris: Joan Gómez Vinardell, Esther de Prades María

Disseny i muntatge: Associació d'Estudis Científics i Culturals "AECC" Esther de Prades, Joan Gómez.

Material de muntatge: Arxiu Gómez Fontanills "AGF", Associació d'Estudis Científics i Culturals "AECC"

Materials exposats: Arxiu Gómez Fontanills "AGF"

Imatges: Arxiu Gómez Fontanills "AGF"

Disseny del catàleg i digitalització d'imatges: Esther de Prades María

Textos: Pere Brosa, Joan Gómez Vinardell, Joaquim Arenas.

Col·labora: Ajuntament de Premià de Mar i la Biblioteca Martí Rosselló i Lloveras